

A Zsidókhöz írt levél írásmagyarázata

Főiskolai oktatási segédlet
III. rész

Készítette: Takács Szabolcs főiskolai tanársegéd

Jézus főpapi szolgálata: a “melkisédeki” papság

II. rész

Az ároni és a melkisédeki papság részletes egybevetése, Jézus helyettes áldozata és mennyei közbenjárása, mint a hitbeli reménység forrása

7,1-10

- 1. Mert e Melkisédek Sálem királya, a magasságos Isten papja, aki a királyok leveréséből visszatérő Ábrahámval találkozáskor megáldotta őt,**
- 2. Akinek tizedet is adott Ábrahám mindenből: aki először is lefordítva igazság királya, azután pedig Sálem királya is, azaz békesség királya,**
- 3. Apa nélküli, anya nélküli, nemzetség nélküli; sem napjainak kezdete, sem életének vége nincs, de Isten Fiához hasonlónak téve örökké pap marad.**
- 4. Nézzétek meg pedig, mily nagy ez, akinek a zsákmányból tizedet is adott Ábrahám, a pátriárka;**
- 5. És bár azoknak, akik Lévi fiai közül nyerik el a papságot, parancsolatuk van, hogy törvény szerint tizedet szedjenek a néptől, azaz az ő testvéreiktől, jöhetnek ők is Ábrahám ágycákból származtak;**
- 6. De az, akinek nemzetsége nem közölük való, tizedet vett Ábrahámval, és az ígéretek birtokosát megáldotta,**
- 7. Pedig vitathatatlan, hogy a nagyobb áldja meg a kisebbet.**
- 8. És itt halandó emberek szednek tizedet, ott ellenben az, akiről bizonyosságot tesznek, hogy él:**
- 9. És Ábrahám révén úgyszólván Lévi, a tizedszedő is tizedet adott,**
- 10. Mert ő még az atyja ágycákában volt, amikor annak elébe ment Melkisédek.**

Az apostol a 7. fejezetben tér rá a Melkisédek rendje szerinti papság tárgyalására, melyet a korábbinál „jobb ígéretek” alapján kötött új szövetség tárgyalása követ.

A 7. fejezet első versei magára Melkisédek személyére irányítják a figyelmet, akiről az Ószövetség csak I. Móz. 14:18-20-ban szól, illetve később a 110. zsoltár 4. verse hivatkozik a Melkisédek rendje szerinti papságra. A Zsidókhoz írt levélben azonban központi szerepet kap Melkisédek személye, ezért először ennek okát kell tisztázni.

Az apostol a Melkisédekről szóló történet minden elemét összefüggésbe hozza Krisztus szolgálatával, és az összefüggéseket részletesen ki is fejt. Melkisédek személyével kapcsolatban külön kiemeli a következőket:

- Ábrahám tizedet adott neki a hadizsákmányból;
- Nevének jelentése „igazság királya” (héb. *malké-cedek*), Sálem városának neve pedig „békességet” jelent, tehát egyben „békesség királya” is;
- Semmit sem tudunk származásáról, amit pedig az Ószövetség hozzá hasonló személyek esetében mindig megad, és homályban maradnak életének korábbi és későbbi eseményei is;
- Az apostol hozzáfűzi, hogy „mindenkorra pap marad”, tehát királysága mellett olyan papi tisztség birtokosa is, amely nem szűnik meg.

Mint a továbbiakban látni fogjuk, ezek közül minden jellemvonás felismerhető Krisztus papi és főpapi szolgálatában, ami Melkisédeket Krisztus előképévé teszi. Természetesen az apostol nem misztifikálja Melkisédek személyét, csak felhasználja az Ószövetség e figyelemre méltó és sok szempontból rejtélyes szereplőjét, mint aki alkalmas előképe annak a magasabb rendű papi szolgálatnak, mely Krisztus személyéhez kapcsolódik az Újszövetségben. Melkisédek és Krisztus között a kapcsolatot a 110. zsoltár kijelentése teremti meg, amely szerint Jézus Melkisédekhez, és nem az ároni papokhoz hasonló pap lesz. Ez a kijelentés Isten esküjét tartalmazza, ezért különösen fontos, hogy megértsük Melkisédek személyének jelentőségét.

Az első fontos jellemvonás, melynél az apostol hosszabban is elidőzik, az, hogy Ábrahám adott tizedet Melkisédeknek, és nem fordítva. Ez azért feltűnő, mert Ábrahám kapta azokat az ígéretek,

melyek alapján Isten a későbbiekben megkötötte a szövetséget Izrael népével. Itt azonban Ábrahám „kisebnek” bizonyul Melkisédeknek, hiszen ő ad tizedet Sálem királyának, ami kifejezi, hogy Melkisédek magasabb tisztséget tölt be, mint ő, ezenkívül Istent képviseli, hiszen később a lévíták szintén Isten nevében szedtek tizedet, és az Ószövetség egyértelművé teszi, hogy „a tized az Úré”. Melkisédek közvetítette Isten áldását is Ábrahám számára, ami szintén azt fejezte ki, hogy Istent képviseli. Az apostol itt érdekes gondolatmenetet kezd követni. Kijelenti, hogy Ábrahám személyében Lévi is tizedet adott Melkisédeknek, mint Ábrahám későbbi leszármazottja, hiszen az ószövetségi szemlélet szerint az atya képviseli minden leszármazottját is (ezért nevezik például egyes ószövetségi próféciák Jákóbnak Izraelt – az ősatya megtestesíti az egész népet). Ez viszont azt jelenti – sugallja az apostol -, hogy Lévi nemzetsége, és így az ároni papság is alá van vetve Melkisédeknek, aki egy magasabb papi rend nevében szed tizedet Ábrahámtól. Melkisédek minden bizonnyal egy olyan ősi rend papja volt, mely a legkorábbi isteni kijelentéseken alapuló vallásosságot képviselte, az ároni papságnál egyetemesebb szerepet töltött be, és nem zárta ki azt, hogy akár egy király is Isten papja legyen. A mózesi rendszerben e két tisztség szigorúan különvált egymástól, erre nézve ld. 2Krón 26,16-21-et, ahol Isten szigorúan megbüntette Uzziás királyt, amikor önhatalmúlag égőáldozatot akart bemutatni, amire csak a papoknak volt joguk.

7,11-25

- 11. Ha tehát a lévita papság által volna a tökéletesség (mert a nép ez alatt nyerte a törvényt): mi szükség tovább is azt mondani, hogy más pap támadjon Melkisédek rendje szerint, és ne Áron rendje szerint?**
- 12. Mert a papság megváltozásával szükségképpen megváltozik a törvény is.**
- 13. Mert akiről így szólnak, más nemzetségből származott, amelyből senki sem szolgált az oltár körül;**
- 14. Mert nyilvánvaló, hogy a mi Urunk Júdából támadt, s e nemzetségre nézve semmit sem szólt Mózes a papságról.**
- 15. És még inkább nyilvánvaló az, ha Melkisédekhez hasonló másik pap támad,**
- 16. Aki nem testi parancsolat törvénye szerint, hanem enyészhetetlen élet ereje szerint lett.**
- 17. Mert a bizonyágtétel így szól: „Te pap vagy örökké, Melkisédek rendje szerint.”**
- 18. Mert az előbbi parancsolat eltöröltetik, mivelhogy erőtlen és haszontalan,**
- 19. - mivel a törvény semmiben sem szerzett tökéletességet -, de érvénybe lép a jobb reménység, a mely által Istenhez közeledünk.**
- 20. Ez pedig nem esküvés nélkül történt, mert amazok esküvés nélkül lettek papokká,**
- 21. De ő annak esküvése által, aki azt mondta neki: „Megesküdött az Úr, és nem bánja meg, te pap vagy örökké, Melkisédek rendje szerint”:**
- 22. Ennyivel jobb szövetségnek lett kezesévé Jézus.**
- 23. És amazok jöllehet többen lettek papokká, mert a halál miatt meg nem maradhattak:**
- 24. De őneki, minthogy örökké megmarad, változhatatlan a papsága.**
- 25. Ennélfogva ő mindenképpen üdvözítheti is azokat, akik őáltala járulnak Istenhez, mert mindenkor él, hogy esedezék érettük.**

A következtetés levonása ezután következik: ha a lévítai papi rendszer és szolgálat tökéletes lett volna, miért szükséges olyan kijelentést tennie Istennek, hogy az ároni papságot egy Melkisédek rendje szerinti papságnak kell felváltania? Ha ez így van, akkor az ároni papság csak ideiglenes szerepet töltött be, hogy azután átadja helyét valami magasabb rendűnek. Jelentőségteljes a 12. vers is: az ároni papság olyannyira szoros kapcsolatban állt a törvény-szövetséggel, hogy amennyiben a papság megváltozik, ez szükségképpen feltételezi a „törvény”, vagyis a szövetség alapfeltételeinek megváltozását is. Itt a „törvény” szó a ceremóniális törvényt és az ennek alapján kötött törvény-szövetséget jelöli, amelynek tehát a megszűnését jelenti be az apostol (miután Isten már Jézus halálakor bejelentette ugyanezt”: Mt. 27:51 szerint ugyanis Jézus halálának pillanatában a jeruzsálemi templom kárpitja kettéhasadt, kifejezendő, hogy az ószövetségi ceremóniális szertartások érvénye megszűnt).

A továbbiakban az apostol összeveti a lévítai papságot és a Jézus papságával kapcsolatos tényeket (melyeket már az 5. fejezetben is megemlített), hogy megindokolja az „új törvény” szükséges voltát. Ennek során négy szempontot emel ki:

- Jézus nem Lévi törzséből származott, hanem Júda törzséből, mely ószövetségi értelemben nem volt papi törzs, ugyanakkor az ószövetségi jövendölések egyöntetűen arra mutatnak, hogy ebből fog származni a Megváltó (ld. I. Móz. 49:10; Jer. 33:14-16). Ez a papság tehát nem nemzetségfüggő, és mint Melkisédek kettős tiszttségéből látható, minden gond nélkül párosítható a királyi tiszttséggel.
- Az ároni papok szolgálata „testi parancsolat törvénye szerint” rendeltetett el. Ez nem azt jelenti, hogy az ároni papság és a ceremoniális törvény tökéletlen lett volna: ellenkezőleg, tökéletes módon szemléltette a megváltás alapigazságait, azonban olyan értelemben volt „testi”, hogy hiányzott belőle a megjobbuláshoz szükséges megelevenítő erő. Pál apostol ugyanezt a Római levélben úgy fejezi ki, hogy a törvény „erőtlen volt a test miatt” (Róm. 8:3). A probléma forrása tehát elsősorban nem a törvényben, hanem az emberi természetben volt. Jézus ezzel szemben „enyészhetetlen élet ereje szerint lett”, mégpedig kettős értelemben is: úgy földi, büntelen életének, mint föltámadásának forrása a Szentlélek hatalma volt (vö. Róm. 8:1-3, 10-11), ezért szolgálatának hatékonyságát nem befolyásolja az emberi természet esendősége, sőt Jézus ígéretének megfelelően épen az ő közbenjárására árad ki az a mennyei erő, ami képes az ember gondolkodását is átformálni, és kivonni a bűnre hajló természet hatása alól (vö. Róm. 8. fej.). A korábbi törvénynek tehát el kellett törölnie, hogy átadja a helyét valami jobbnak és hatékonyabbnak: erről az apostol a 8-9. fejezetben fog bővebben beszélni.
- Az ároni papság elrendeléséhez nem kapcsolódott eskü, azaz Isten nem jelentette ki róla, hogy örökké fenn fog állni. Krisztus papságáról azonban éppen Zsolt. 110:4 jelenti ki, hogy Isten „esküvésén” alapul, ami természetesen azt is jelenti, hogy Jézus papsága változhatatlan lesz, és Isten esküvel kötelezi el magát az azzal járó ígéretek beteljesítésére.
- A lévítai papság már csak azért sem lehetett tökéletes, mert a papok halandó emberek voltak, és emiatt mindig más személynek kellett ellátnia a papságot, ami „esendővé” tette a ceremoniális törvényt szolgálókat, hiszen nem minden pap teljesítette hűségesen a szolgálatát. Emlékezhetünk rá, hogy Izraelben több alkalommal is súlyosan eltorzult a papi szolgálat, elsősorban Éli főpapsága idején (erre nézve ld. I. Sám. 2:12-26-ot), majd pedig a babiloni fogságot megelőző időszakban is. De ha feltételezzük is, hogy minden pap teljes hűséget tanúsít, a törvény-szolgálat akkor sem lehetett volna folyamatos, hiszen a papok a halál miatt folyamatosan váltották egymást. Jézus papsága ezzel szemben „változhatatlan”, mivel feltámadásával visszavette isteni életét, ezért folyamatosan Isten előtt szolgál, és örökkévaló élete a garancia arra, hogy egészen a teljes megváltásig be fogja teljesíteni közbenjáró szolgálatát.

7,26-28

26. Mert ilyen főpap illetett meg minket, szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elkülönített, és aki az egeknél magasságosabb lett,
27. Akinek nincs szüksége, mint a főpapoknak, hogy napról-napra előbb a saját bűneiért vigyen áldozatot, azután a népéért, mert ezt egyszer megcselekedte, amikor önmagát áldozatul adta.
28. Mert a törvény erőtlen embereket rendel főpapokká, de a törvény után elhangzott esküvés beszéde örök, tökéletes Fiút.

A 7. fejezetet himnikus lendületű gondolatmenet zárja le, mely összefoglalja Jézus főpapságának nagyszerűségét és a benne rejlő reménységet is. A 26. vers szerint az ember Istentől kapott méltóságánál fogva „megillette” (gör. *eprepen*) a szent, ártatlan, szeplőtelen főpap, Isten ezáltal fejezte ki az ember iránti nagybecsülését és azt a szándékát, hogy erkölcsi értelemben önmagához hasonlónak tegye az embert. Az „egeknél magaságosabb lett” megjegyzés visszautalás 4:14-re, és ismét megerősíti, hogy Jézus áthidalta a büntelen Isten és a bűnös ember közötti szakadékot, ami Istennek az ember számára való „elérhetetlenségében” fejeződött ki (I. Tim. 6:16), Jézus azonban „áthatolt az egeken”, és Isten közvetlen jelenlétében képviseli az embert. Jézus áldozata abban is felülmúlja az ószövetségi szolgálatot, hogy egyetlen cselekedetével elérte azt, amit a törvény szolgálata a megismételt áldozatokkal sosem volt képes elérni: saját magát áldozta fel büntelenül, és ezáltal beteljesítette azt, amit az ószövetségi áldozatok csak előrevetítettek. E tanítás részletes kibontását is a 9. fejezetben találjuk. Jézus jellemének tökéletessége teszi áldozatát is tökéletessé: amit nem lehet elmondani a papokról, akik „erőtelen”, bűnre hajló emberek voltak, az Jézus esetében megvalósult, ő ugyanis földi életében ténylegesen legyőzte a bűnt. Éppen ezért esküdhetett meg Isten arra, hogy papság „örökkévaló” lesz: Jézus tökéletes áldozata révén megerősítette istenfiúságát, és teljes joggal képviselheti az embert Isten előtt.

8,1-6

- 1. A mondanivalónk lényege pedig az, hogy olyan főpapunk van, aki a mennyei Felség királyiszkének jobbjára ült,**
- 2. Mint a szent helynek és az igazi sáornak szolgálja, amelyet az Úr és nem ember épített.**
- 3. Mert minden főpapot ajándékok meg áldozatok bemutatására rendelnek, ezért szükségyszerű, hogy ennek is legyen valamije, amit áldozatként bemutasson.**
- 4. Ha tehát a földön volna, még csak pap sem volna, lévén, hogy a papok a törvény szerint áldoznak ajándékokkal,**
- 5. Akik a mennyei dolgok ábrázolatának és árnyékának szolgálnak, amint Isten Mózesnek kijelentette, mikor be akarta végezni a sáort: „Vigyázz” –mondta- „hogy mindent azon minta szerint készíts, a mely a hegyen mutattatott néked.”**
- 6. Most azonban annyival kiválóbb szolgálatot nyert, amennyivel jobb szövetségnek közbenjárója, amely jobb ígéretekre alapul.**

Az apostol a 8. fejezetben kezdi el a Jézus főpapságával kapcsolatos, korábban csak utalásszerűen említett igazságok kifejtését. Először is fontos meghatározni azt a „megváltozott törvényt” (vö. 7:12), melynek alapján Krisztus főpapi szolgálatát végzi. Pál ezzel kapcsolatban először a Krisztus szolgálata alapjául szolgáló mennyei valóságra utal, melyet szó szerinti fordításban „födolognak” (gör. *kefalaion*), vagyis a mondanivaló lényegi részének nevez: Krisztus főpapként közvetlenül a mennyei Atya előtt, az ő jelenlétében végzi szolgálatát. Ennek helyszíne a mennyei szentély, melynek csak árnyéka, földi képmása volt az ószövetségi szent sátor (később pedig a jeruzsálemi templom). Az apostol ezt az 5. versben II. Móz. 25.40-nel támasztja alá, mely szerint Mózes a neki mutatott *mennyei minta* alapján építtette meg a szent sáort, tehát léteznie kell a mennyben is egy szentélynek, melyben nyilvánvalóan szolgálatnak is folynia kell. A szolgálat lényegi része a 2-3. vers szerint az, hogy a mindenkori papoknak áldozatot kell bemutatniuk Istennek. Azt korábban már láttuk, hogy Jézus már az ószövetségi papság követelményeinek is eleget tett (5:1-11), és azt is, hogy egy ettől magasabb rendű, melkisédeki papság alapján végzi mennyei közbenjáró szolgálatát (7. fej.), melyhez Isten esküvése kapcsolódik. Ha tehát a „tökéletlenebb” ároni papság képviselői is vittek áldozatot Istennek, akkor nyilvánvalóan Krisztusnak is vinnie kell olyan áldozatot, mely Isten előtt „kedves”, és ha szolgálata valóban magasabb rendű az ároni papságnál, ennek az áldozatnak az ószövetségi áldozatoknál becsesebbnek kell lennie. Mielőtt azonban az apostol ezt a gondolatmenetet folytatná (lásd a 9. fejezetet), meghatározza azokat a sajátosságokat, melyek alapján Jézus mennyei szolgálata „kiválóbbnak” (gör. *diaforóteré leiturgia*, szó szerint: „különb, kiválóbb Isten-szolgálat”) tekinthető az ároni papokénál.

A „kiválóság” abban rejlik, hogy Krisztus mennyei szolgálata „jobb ígéreteken” nyugszik, mint az

ároni papok szolgálata. Ez a kijelentés arra irányítja a figyelmet, hogy az ároni papság alapjául szolgáló törvény-szövetséghez is kapcsolódtak már ígéretek, és Jézus szolgálatához ugyanígy kapcsolódnak, de a különbség ezek minőségében rejlik. Az ószövetségi Izraellel kötött törvény-szövetséghez kapcsolódó ígéretek részletesen III. Móz. 26-ban és V. Móz. 28-ban találjuk. Melyek ezek az ígéretek? Összességében azt mondhatjuk, hogy Isten a törvény megtartásához – beleértve az áldozati rendszerhez kapcsolódó rendelkezések hűséges betartását is – a földi jólét és Izrael mint állam felemelkedésének ígéréseit kapcsolta. Ezek közé tartozott az anyagi jólét (jól termő föld, idejében adott eső, stb.), a kártevők távoltartása a földtől, társadalmi és politikai téren pedig az ellenség fölötti győzelem és a társadalmi békesség - mely természetesen fakadt volna a mózesi erkölcsi és polgári törvények következetes alkalmazásából -, valamint a nép lélekszámának folyamatos növekedése. Elmondható tehát, hogy a törvényhez való hűség esetére Isten a maga tevékeny jelenlétét ígérte a nép életében. Ezek az önmagukban jó és hasznos ígéretek azonban nem terjedhettek ki a nép egészében történő megszentelésére, melyre csak felszólítások utaltak (pl. „Szentek legyetek, mert én, az Úr, a ti Istenetek, szent vagyok”), de ezt a törvény-szövetség önmagában nem tudta garantálni. A legtöbb, amire a ceremóniális törvény lehetőséget adott, az volt, hogy az ember folyamatosan elrendezhette bűneit Istennel, de nem szavatolta a bűnöktől való végleges megszabadítást.

8,7-13

7. Mert ha az az első kifogástalan lett volna, nem kerestetett volna hely a másodiknak.

8. Mert őket dorgálva így szól: „Ímé napok jönnek, ezt mondja az Úr, és Izrael házával és Júdának házával új szövetséget kötök,

9. Nem azon szövetség szerint, amelyet atyáikkal kötöttem azon a napon, mikor kézen fogtam őket, hogy kivezessek Egyiptomból, mert ők nem maradtak meg az én szövetségemben, azért én sem gondoltam velük, mondja az Úr.

10. Mert ez az a szövetség, melyet Izrael házával kötök, ama napok múltán, szól az Úr: Adom az én törvényemet az ő elméjükbe, és az ő szívükbe írom azokat, és Istenük leszek nekik és ők nekem népem lesznek.

11. nem tanítja ki-ki a felebarátját és ki-ki a testvérét, mondván: Ismerd meg az Urat; mert mindnyájan megismernek engem, kicsinytől nagyig.

12. Mert megkegyelmezek álnokságaiknak, és az ő bűneikről és gonoszságaikról meg nem emlékezem.”

13. Mikor újról beszél, régivé tette az elsőt; a mi pedig megavul és megvénhedik, közel van az elmúláshoz.

Az Ószövetség a fentiek miatt bizonyosságot tesz arról, hogy Isten szerint sem volt „kifogástalan” a törvény-szövetség. Figyelemreméltó, hogy maga az Ószövetség jövendőli meg egy újabb szövetség megkötését Jer. 31:31-34-ben (az Ószövetség ilyen szempontból egyedülálló, egyetlen más vallás sem szól arról, hogy a jövőben valami nála tökéletesebb fog következni). Jellemző az is, hogy az új szövetség bejelentését „dorgálás” előzi meg, ami arra utal, hogy a nép összességben nem vált jobbá a törvény-szövetség hatására. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a szövetség eredeti célja nem változik, csak a megvalósítás módja, a törvény-szövetség által mutatott úthoz képest. A szövetség alapjául szolgáló törvény, a Tízparancsolat sem változik meg, csak az ember hozzá való viszonya módosul radikálisan. Az apostol teljes egészében idézi Jer. 31:31-34-et, hiszen az mondanivalója szempontjából lényegi jelentőségű: tartalmazza mindazt, ami a megjövendő új szövetségben jobb a korábinál.

Vegyük sorra ezeket a jellegzetességeket:

1/ Az Ószövetségben a törvény-szövetség alapjául szolgáló erkölcsi alaptörvény, a Tízparancsolat (melyen a többi erkölcsi-polgári törvény is alapult) kőtáblákra vésve létezett. Jeremiás kijelentése szerint viszont az új szövetségben a törvény a „szív tábláira” íródik fel, vagyis az ember gondolkodásmódjának részévé válik, azt belülről alakítja át. Ennek konkrét megvalósulási módját Pál apostol Róm. 8:1-4-ben, illetve a soron következő versekben írja le részletesen: a törvénnyel

való belső összhangot a Krisztusnak való engedelmesség és a Szentlélek személyes befolyása valósítja meg. Már a Jeremiás könyvében szereplő ige is előrevetíti azonban, hogy az újszövetségi nép és Isten viszonya merőben más, sokkal személyesebb lesz, mint az Ószövetségben: „Leszek nékik Istenük és ők lesznek nékem népem”.

2/ Eltűnnek az emberek közötti különbségek az Isten-ismeret terén, hiszen mindenki személyesen ismerheti meg ugyanazt az Istent Jézus által.

3/ A törvény „szívbe írása” nyomán teljes mértékben és véglegesen megvalósulhat a bűnbocsánat (az ószövetségi áldozati rendszerhez képest, ahol újra és újra szükség volt a bűnr egyre inkább képessé válik arra, hogy ellenálljon a bűnnek, és egyre hasonlóbba váljék Istenhez, ennek nyomán pedig Isten nemcsak megbocsáthatja, hanem el is törölheti bűneit, ha életében végérvényessé válik a bűnnel való szakítás. elrendezésére). Ennek oka az, hogy a „szívbe írt törvény” hatására az ember Az apostol a 13. versben egyértelművé teszi, hogy a régi és az új típusú szövetség kizárja egymást, az új szövetség teljes egészében felváltja és hatályon kívül helyezi a régit. A ceremonális törvényt, mint a szövetség alapját a Krisztusba és szolgálatába vetett személyes hit váltja fel, ez a megjövendőlt új szövetség alapja.

9,1-5

- 1. Ezért tehát voltak ugyan az első szövetségnek is istentiszteletei rendtartásai, továbbá földi szenthelye.**
- 2. Mert sátor épült, az első, amelyben ott volt a gyertyatartó, meg az asztal és a kirakott kenyerek; ezt nevezték szenthelynek.**
- 3. A második kárpiton túl pedig az a sátor, melyet szentek szentjének neveztek,**
- 4. Melyben volt az arany füstölő oltár és a szövetség ládája, mindenfelől beborítva arannyal, ebben a mannás aranykorsó és Áron kihajtott vesszeje meg a szövetség táblái,**
- 5. Fölötte pedig a dicsőség kőrübjai, beárnyékolva a fedelet, amikről most nem szükséges külön szólni.**

Az apostol a 9. fejezetben tér rá a levél központi gondolatmenetére, vagyis a mennyei szentélyben folyó szolgálat részletezésére. Először az ószövetségi „világi” (*koszmikosz*), vagyis földi szenthely berendezési tárgyaira vet egy pillantást, emlékeztetőül. A sátor két részét két különböző „sátorként” írja le, amivel azt érzékelteti, hogy a két sátorban eltérő jellegű szolgálat folyt. Az első rész a szentély, melyben a szent kenyerek asztala és a gyertyatartó volt (a tömjénező oltárt itt nem említi). A második részben, a szentek szentjében volt az Isten jelenlétét jelképező arany szövetségláda, valamint a mannás korsó és Áron vesszeje, mint a pusztai vándorlás csodálatos eseményeinek emlékeztetői, és a szövetség alapját képező két kőtábla a Tízparancsolattal. Végezetül a kerubokat említi, melyek között Isten dicsősége megjelent. A szent sátor egyes berendezési tárgyai a mennyei szentélyszolgálat elemeit voltak hivatottak szemléltetni. Feltűnő, hogy hiányzik a felsorolásból a füstölő oltár, mely a szentélyben volt: ennek oka feltehetőleg az, hogy a Septuagintából ez a berendezési tárgy véletlenül kimaradt. Ehelyett a szentély tárgyai között szerepel a *thümiatérion* névvel jelölt tárgy, de ez nem az oltárt, hanem a főpap által az engesztelési áldozat során használt tömjénezőt jelenti, ami a közbenjáró imádságot jelképezte (vö. Jel. 8:3-5).

9,6-10

- 6. Ezek hát így voltak elrendezve: az első sátorba ugyan mindenkor bejárnak a papok az istentisztelet elvégzésére,**
- 7. A másodikba azonban egy-egy évben egyszer csak maga a főpap, vérrel, melyet magáért és a nép tudatlanságból elkövetett bűneiért áldoz.**
- 8. Ezzel azt jelentette ki a Szentlélek, hogy még nem nyílt meg a szentély útja, hiszen fennáll még az első sátor.**
- 9. Ami példázat a jelenkori időre, mikor oly ajándékokat és áldozatokat mutatnak be,**

**melyek nem képesek lelkiismeret szerint tökéletessé tenni a szolgálattevőt,
10. Csakis ételekről, italokról és különböző bemelegítőkről van szó, melyek testi
rendszerük, és a meggyógyulás idejéig kötelezők.**

Ez a szakasz egyértelművé teszi, hogy a földi szentélyben a mennyeihez viszonyítva csak „árnyékszolgálat” folyt, ahogyan maga a szentély is csak „árnyéka” volt a mennyeinek. A papok és a főpap is csak szigorú korlátozásokkal mehettek be a sátorba, kifejezve azt, hogy Isten nem vállal közösséget a bűnnel, és hogy a bűnös ember csak korlátozott mértékben közelítheti meg Őt, közvetítőkön keresztül. Az első sátor ugyanakkor túlmutatott önmagán, létezésének célja éppen az volt, hogy előremutasson a mennyei szentélyszolgálatra, mely Krisztus megáldoztatását követően lép érvénybe. Ezt fejezi ki a „példázat” (*parabolé*) szó. A szentélyszolgálat során bemutatott áldozatok nem képesek „lelkiismeret szerinti” tökéletességre juttatni azt, aki az áldozatot bemutatja (a 9. versben „szolgálattevőnek” fordított szó a *latreüön*, jelentése: „szolgáló, hódoló, imádó”, tehát nem feltétlenül a papra utal, inkább mindenkire, aki áldozatot mutat be az oltár előtt). Ez azt jelenti, hogy időlegesen ugyan megszüntethető a bűn miatt lelkiismereti konfliktus, de éppen azért, mert az áldozat tökéletlen, újra és újra meg kell ismételnünk azt, hogy Isten és az ember viszonya harmonikus legyen. Az ószövetségi áldozati rendszerben a „testi megtisztulás” eszközei, mint az ételáldozatok és a törvény által előírt bemelegítési (tisztulási) szertartások (pl. a betegségből meggyógyultak esetében) csak addig kötelezők, amíg be nem következik a „megfelelő intézkedés” (a „meggyógyulás” helyett jobb így fordítani a 10. versben szereplő *diorthószisz* szót, amely *hapax legomenon*, vagyis egyetlen helyen szereplő szó az Újszövetségben). Más szóval: az ószövetségi áldozati rendszer „ideiglenes intézkedés”, és csak addig érvényes, amíg meg nem születik a jogalap egy új rend érvényesítésére, mely által el lehet érni a lelkiismereti tökéletességet. Ezt a „megfelelő intézkedést” a soron következő igeszakasz részletezi.

9,11-14

11. Krisztus pedig úgy jelent meg, mint a jövő javaknak főpapja, s a nagyobb és tökéletesebb, nem kézzel csinált, azaz nem e világból való sátoron keresztül,

12. És nem bakok és tulkok vére által, hanem az ő tulajdon vére által ment be egyszer s mindenkorra a szentélybe, örök váltságot szerezve.

13. Mert ha a bakok és bikák vére, meg az üszök hamva a tisztátalanokra hintve megszentel és megtisztítja a testet:

14. Mennyivel inkább Krisztus vére, aki örökké való Lélek által önmagát áldozta fel ártatlanul Istennek: megtisztítja a ti lelkiismereteket a holt cselekedetektől, hogy az élő Istennek szolgáljatok.

A fentiekben vázolt állapot feloldása Krisztusnak az ószövetségénél tökéletesebb áldozata. A „jövő javak főpapja” (*arkhiereüs tón genomenón agathón*) kifejezés visszautal a 8:6-ban említett „jobb ígéretre”, amelyek a korábban már szintén idézett Jer. 31:31-34-ben jelennek meg. Krisztus áldozata elsősorban két szempontból tökéletesebb az ószövetségénél: először is a mennyben, azaz közvetlenül Isten színe előtt történik, amint azt már az apostol korábban részletezte (8:1-5), de főleg azért, mert tulajdon vérével mutatja be áldozatként, ami sokkal értékesebb, mint az áldozati állatok vére. Ezáltal „egyszer és mindenkorra” szóló, azaz végérvényes, valamint „örök”, vagyis mindenkorra szóló váltságot szerzett, nincs többé szükség az áldozat folyamatos megismétlésére. Jelentőségteljes az is, hogy Jézus „keresztülmegy” a sátoron, vagyis közvetlenül Isten elé vonul, közbenjárása a lehető legmagasabb szintű fórum előtt történik, az engesztelés műve csak Isten és közte zajlik, abban senki más sem illetékes.

Az apostol röviden utal arra, hogy az áldozati állatok vérével, illetve különleges intézkedésként a veres tehén hamvával való meghintés (az utóbbi halott ember érintése esetén) rituálisan tisztává tette azt, akin elvégezték. Ezek a szertartások kifejezték azt, hogy a megtisztuláshoz egy ártatlan

áldozat halálára van szükség, de mint már korábban láhattuk, nem tudták végérvényesen megtisztítani a bűn miatt „szennyezett” lelkiismeretet. Krisztus halála azonban, mely egy büntelen lény önkéntes áldozata, már alkalmas erre. Ennek oka abban rejlik, hogy Krisztus áldozata az „örökkévaló Lélek által” történt, miközben ő maga büntelen volt. Vagyis földi életét a Szentlélek hatalma hatotta át, és ez volt a záloga annak, hogy a kereszthalál idején büntelen volt, noha ekkor Isten kénytelen volt elhagyni őt, hogy megtörténjék a helyettesítés. Különleges hangsúly helyeződik itt arra, hogy Jézus a „tulajdon vére által” ment be a szentélybe. A vér itt Krisztus halálának, helyettes áldozatának külsődleges jele, szimbóluma, a jelkép az áldozat tényére utal. Míg az ószövetségi áldozat során az áldozati állatot kényszerből ölték meg, itt önként vállalt áldozatról van szó. Másfelől egy ártatlan lény áldozata történt a kereszten, aki egész életében Istennek engedelmeskedett. Krisztus áldozatának hatása kettős érvényű:

1/ Megtisztítja a lelkiismeretet a „holt cselekedetektől” – A Biblia szóhasználatában „holt cselekedet” mindaz, ami nem vezet valódi jellemfejlődéshez, még ha nem kifejezetten bűnös cselekedetről van is szó. Jellegzetesen ilyenek voltak az ószövetségi áldozathoz kapcsolódó cselekmények: a cselekedetek önmagukban nem tudták jobbá tenni az áldozat bemutatóját, értékük csak annyiban volt, amennyiben az áldozatvivő az Isten megbocsátásába vetett hitben mutatta be áldozatát, csakis ezzel a feltétellel nyerhette el a bűnbocsánatot. A „holt cselekedetek” kifejezés azonban azt is sejtetni engedi, hogy az ószövetségi áldozat kifejezte azt is, hogy az ember önerőből képtelen Isten előtt tisztává válni, ehhez közbenjáróra van szükség, aki bűnbánatának jelét közvetíti Isten felé. Jézus áldozata felszabadítja a lelkiismeretet e holt cselekedetektől, azáltal, hogy ő maga vállalja át az áldozatbemutatást, és az ember feladata az, hogy erre alapozza hitét. Jézus közbenjárás azt is jelenti, hogy teljesen ő végzi el a megszentelés munkáját.

2/ Felszabadít az „élő Istennek való szolgálatra” – Noha a megszentelés munkáját teljes egészében Krisztus végzi el, bizonyos értelemben az embernek is tevékeny szerepe van ebben. Többé már nem az áldozatbemutatás a feladata, hiszen ezt Krisztus tette meg érte, hanem a „szolgálat”, más szóval az engedelmesség, amelyhez a megtisztulás alapot teremt. A rituális megtisztulással összefüggő „holt cselekedetek” helyett az ember felszabadul arra, hogy Istennek, mint az élet forrásának engedelmeskedjék.

9,15-22

15.És ezért új szövetség közbenjárója ő, aki meghalt az első szövetségbeli bűnök váltságáért, hogy az elhívottak elnyerjék az örökkévaló örökség ígérését.

16.Mert ahol végrendelet van, szükséges, hogy a végrendelező halála bekövetkezzék.

17.Mivel a végrendelet holtak után jogerős, különben pedig, ha él a végrendelező, nem érvényes.

18.Innét van, hogy az első sem szenteltetett meg vér nélkül.

19.Mert mikor Mózes a törvény szerint minden parancsolatot elmondott az egész népnek, vette a borjúknak és a bakoknak vérét, vízzel és vörös gyapjúval meg izsóppal együtt, és magát a könyvet is és az egész népet meghintette,

20.Mondván: „Ez a szövetség vére, a melyet Isten számotokra rendelt el.”

21.Majd a sátort is és az istentiszteletre való összes edényeket hasonlóképpen meghintette vérrel.

22.És csaknem minden vérrel tisztul meg a törvény szerint, és vérontás nélkül nincsen bűnbocsánat.

Az apostol gondolatmenetét azzal teszi szemléletesebbé, hogy egy jogi példára hivatkozik. Krisztus „közbenjáróvá” lett (gör. *meszitész*, azaz „közvetítő, közbenjáró”, aki két érdekelt fél között közvetít egy ügyben – a kifejezés a korabeli jogi nyelvből származik). Jézus ilyen „közbenjáró”, aki helyettes áldozati halálára hivatkozva járul Isten elé, azzal a céllal, hogy a megváltottak elnyerjék az „örökség”, vagyis a fiúság és az örök élet ígérését (vö. Róm. 8:14-15). Sajátos „végrendeletéről” van tehát szó (a *diathéké* – latinul *testamentum* - szó szintén jogi kifejezés, olyan szerződést jelölt, amelynél a feltételeket az egyik fél határozza meg, a másik pedig ezek elfogadása esetén

kedvezményezetté válik – ebbe a típusba tartozott a végrendelet is). Ha azonban végrendeletről beszélünk, akkor az is igaz, hogy a végrendelet érvényességének feltétele a végrendelező halála. Az Ószövetség ilyen „végrendelet” volt, mely az Izraelre vonatkozó ígéreteket Krisztus helyettes áldozati halálához kapcsolta, az Újszövetség pedig erre alapozva hirdeti meg az istenfiúság ígértét. Jézusnak a 25. vers szerint a korábban elkövetett bűnökért is meg kellett halnia, tehát még az áldozati rendszer által közvetített bűnbocsánat is csak a majdani helyettes áldozat feltétele mellett volt érvényes. Ezt kifejezte az is, hogy Mózes a szövetség kihirdetésekor a népet és a szent sátor berendezését is vérrel hintette meg. Jól szemlélteti ezt a vér fogyasztásának tilalmát indokoló kijelentés: „A vér a benne levő élet által szerez engesztelést” (III. Móz. 17:11). Nem önmagában a vér az engesztelés forrása, hanem az a tény, hogy egy helyettes áldozat életének feláldozásáról van szó. Ezért volt minden tisztulási szertartás része a vérrel (egy esetben pedig az áldozati állat hamvával) való meghintés. Az Ószövetség középpontjában is Krisztus halála állt, de ekkor még csak ígértként, míg az Újszövetség ennek beteljesedett tényére alapul.

9,23-28

- 23. Szükséges tehát, hogy a mennyei dolgok ábrázolatai effélékkel tisztíttassanak meg, magok a mennyei dolgok azonban ezeknél különb áldozatokkal.**
- 24. Mert nem kézzel csinált szentélybe, az igaznak csak másolatába ment be Krisztus, hanem magába a mennybe, hogy most Isten színe előtt megjelenjék érettünk.**
- 25. Nem is, hogy sokszor adja magát áldozatul, ahogy a főpap évenként bemegy a szentélybe idegen vérrel;**
- 26. Mert különben sokszor kellett volna szenvednie a világ teremtése óta; így pedig csak egyszer jelent meg az időknek végén, hogy áldozatával eltörölje a bűnt.**
- 27. És amiképpen elrendelt dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután jön az ítélet:**
- 28. Azonképpen Krisztus is egyszer áldoztatott meg sokak bűneinek eltörlése végett, másodsor pedig bűn nélkül jelenik meg azoknak, akik őt várják szabadításukra.**

Az apostol a gondolatmenetet a szentély megtisztításának mozzanatára való hivatkozással folytatja. Az ószövetségi szentélyszolgálat során, az engesztelési napon a főpap a frigyládára hintett vérrel tisztította meg a sátort a napi áldozatok során oda hártott büntől. Az eszköz az Ószövetségben az áldozati állat vére volt, míg az Újszövetségben „különb áldozatokra” van szükség. A többes szám minden bizonnyal arra utal, hogy Jézus áldozata egyszeri volt ugyan, de annyiszor hatékony, ahányszor csak igénybe veszik, míg a szentélyszolgálatban minden esetben újabb áldozatot kellett bemutatni. A mennyei szentély megtisztításának eszköze Jézus közbenjáró szolgálata, melynek során áldozatára hivatkozva járul közvetlenül Isten színe elé, és kér kegyelmet a bűnös ember számára. A bűn eltörléséhez egyetlen áldozat is elég, nincs szükség arra, hogy újra és újra megismételjék, mert az áldozat alapja Krisztus életében és halálában való tökéletes engedelmissége. Éppen ezért ez az áldozat tökéletesen alkalmas a bűn eltörlésére is, azáltal, hogy Jézus az ember hitére válaszul megtisztítja a lelkiismeretet a bűn terhétől, miközben fokozatosan alkalmassá tesz az Istennek való szolgálatra. A gondolatmenet e szakasza egy ígérettel zárul: amilyen biztos, hogy az emberek halálát követi az isteni ítélet, éppúgy biztos az, hogy Krisztus, miután teljességre vitte a bűn eltörlésének munkáját, másodsor már a bűn terhétől mentesen (gör. *khórisz hamartiasz*, azaz „bűn nélkül”, annak terhét letéve) jelenik meg újra, mint azt megtestesülésekor tette, hanem azért, hogy magával vigye a megváltottakat, akik szolgálata nyomán ekkor már – hozzá hasonlóan - teljesen büntelenek lesznek.

10,1-4

- 1. Mivel a törvényben a jövendő jók árnyéka, nem maga a dolgok képe van meg, ennél fogva azokkal az áldozatokkal, a melyeket esztendőnként szüntelen visznek, sohasem képes tökéletessé tenni az odajárulókat;**
- 2. Különben nem szűnt volna-e meg az áldozatok bemutatása, mivel az egyszer megtisztult áldozók többé semminemű büntudattal nem bírtak volna?**
- 3. De azok esztendőnként bűnre emlékeztetnek.**
- 4. Mert lehetetlen, hogy a bikák és bakok vére eltörölje a bűnöket.**

A 10. fejezetben a szerző egy új szempontból veszi szemügyre Krisztus áldozatát, ezt megelőzően azonban az 1-4. versben rövid összefoglalását adja az eddigi gondolatmenetnek. Az ószövetségi törvény-szövetség, benne a szentélyszolgálattal csak „árnyék” (gör. *szkia*), nem pedig a majdani mennyei szolgálat valódi jellegét tükröző „kép” (gör. *eikón* „képmás, külső hasonmás”). Ez a különbségtétel érezteti a kétféle szolgálat közötti minőségi különbséget: a szentélyszolgálat, noha egyfelől rámutat isten törvényére, és arra is, hogy Isten nem vállalhat közösséget a bűnnel, ugyanakkor előremutat Krisztus tökéletesebb mennyei szolgálatára is, amelynek csak előképe. Az apostol azonnal meg is indokolja ezt az állítását. A bűnért való áldozatok tökéletlenségét az mutatja, hogy újra és újra meg kellett ismételní őket, amint az már korábban elhangzott (ld.7,27). Ahelyett, hogy előidéztek volna a bűnös lelkiismeret megtisztulását, éppenséggel a bűnre emlékeztettek évről évre. Az apostol nem véletlenül utal ezzel összefüggésben a nagy engesztelési napra, amely a bűnök eltörlését jelképezte a szentek szentje megtisztítása formájában. Jog szerint ugyan eltöröltettek ekkor a szentélyre hárított bűnök, de az emberek lelkiismerete nem tisztult meg a bűntől, hiszen évente újra és újra be kellett mutatni az áldozatokat, mert a nép újra és újra követett el bűnöket. A szentélyszolgálat és az annak keretében bemutatott áldozatok célja tehát az volt, hogy az embereket bűnös voltukra és a bűn elrendezésének szükségességére emlékeztessék, ezért szükségképpen tökéletlenek voltak, noha egy tökéletesebb szolgálat árnyékát is előre vetítették. Magát a bűnösség tényét azonban nem tudták megváltoztatni. Az apostol kategorikusan kijelenti: a bikák és bakok vére nem elégséges a bűnök eltörléséhez, ehhez többre, valami magasabb rendűre van szükség. Hogy mi is ez, arról a soron következő versekben lesz szó.

10,5-10

- 5. Azért a világba bejövetelekor így szól: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nékem,**
- 6. Égő és bűnért való áldozatokat nem kedveltél.**
- 7. Akkor mondtam: „Íme itt vagyok, (a könyv fejezetében írva van rólam), hogy cselekedjem óh Isten a te akaratomat.”**
- 8. Fentebb ezt mondta: „áldozatot és ajándékot és égő, meg bűnért való áldozatokat nem akartál, sem nem kedveltél”- amelyek a törvény szerint visznek -,**
- 9. Majd ezt mondotta: „Ímé itt vagyok, hogy cselekedjem a te akaratomat.” Eltörli az elsőt, hogy érvénybe léptesse a másodikat.**
- 10. Ezzel az akarattal szenteltettünk meg egyszer s mindenkorra, Jézus Krisztus testének megáldozása által.**

Az apostol ismét egy ószövetségi igehellyel világítja meg Krisztus szolgálatának kiváló és az ószövetségi szentély-szolgálatnál magasabb rendű voltát. A hivatkozott igehely Zsolt. 40,7-9, mely egy messiási prófécia.

Az idézett zsoltárszakasz szövegmagyarázati szempontból feltétlenül tisztázásra szorul, mivel eltérés mutatkozik az eredeti héber szövegben található változat és aközött, ahogyan az apostol a Septuaginta alapján idézi. Ahol a Septuagintában ez található: „testet alkottál nékem”, ott a héber

szövegben a következő áll: „fület vajtál nékem”, ami fordítható úgy is, hogy „fületem átfúrtad” (itt a héber *kará* szó áll, jelentése: „felnyit, megnyit, kifúr”). Ha az első jelentést vesszük alapul, akkor arra gondolhatunk, hogy a zsoltárszakasz fordítója a „fül kivájását” a test teremtése részének tekinti, az egész helyett (test) annak egy részére utalva (fül) – ezt az irodalmi eszközt metonímiának hívják. Az utóbbi esetben, ha a „fül átfúrásának” értelmezzük az idézett szakaszt, akkor arra az ószövetségi gyakorlatra utal, hogy az uruk mellett elkötelezett rabszolgák fülét átfúrták, annak jeléül, hogy végleg uruk tulajdonát képezik. Mindkét értelmezés alkalmazható Krisztusra: Isten „testet alkotott” neki, amikor a földre jött, és egész életét az Atyának való feltétlen engedelmségben élte. Hogy valóban joggal vonatkoztathatjuk az idézett szakaszt Jézusra, bizonyítja a következő kijelentés: „a könyvtekercsben írva van rólam”. Mivel az Ószövetség idején a teljes Szentírást tekercseken tárolták, a „könyvtekercs” szó feltehetőleg nem egy adott könyvre utal, hanem a teljes Ószövetségre, mely egyöntetűen bizonytságot tesz Krisztusról.

Az apostol a zsoltárszakasznak azt a részét ragadja meg, mely szerint Isten „áldozatot és ajándékot nem akart”, amikor „testet alkotott” Krisztusnak. Ha nem várta Krisztustól azt, hogy az ószövetségi rend szerint „égő és bűnért való áldozatot” mutasson be (melyek közül az egyik az istennek való teljes odaszánást, a másik pedig a bűn eltörléséhez szükséges helyettes áldozatot jelképezte), akkor mi lehetett a szándéka? Erre a választ a folytatásban találjuk: „Íme, itt vagyok, hogy cselekedjem a te akaratodat”. Krisztus „áldozata” tehát nem az ószövetségi rend szerinti szolgálatban nyilvánult meg, hanem abban, hogy életében és áldozati halála során is maradéktalanul Isten akaratának cselekvését, a neki való engedelmséget tartotta szem előtt. Azzal, hogy Isten nem kívánt tőle az ószövetségi törvény szerinti papi áldozatot, mintegy „megítélte” és hatályon kívül helyezte a régi rendet. Erre utal az „eltörli az elsőt” kifejezés. Jézus önként vállalta, az Atya akaratának megfelelően, hogy meghozza az emberért való helyettes áldozatot, senki sem kényszerítette erre. Ezzel a cselekedetével értelmetlenné tette a korábbi áldozati rendszer, melyben a papi szolgálattal összefüggésben éppen az önkéntesség hiányzott: az áldozat bemutatása és a vér bevitele is egy előírás részét képezte, a pap ennek végrehajtója volt. Ezért magasabb rendű tehát Krisztus áldozata, mivel önkéntes, azonkívül közvetlen összhangban áll az Atya akaratával, mint azt már Zakariás is kimondja: „Békesség tanácsa volt kettőjük között” (Zak. 6,13), másutt pedig így jellemzi Jézust: „A férfiú, aki nekem társam” (13,7). Ettől fogva a korábbi áldozati rendszer szükségtelenné válik.

Ugyanaz az akarat, melyet Jézus teljesített, magában foglalja az ember megszentelését is. Noha a megszentelődés a közbenjárás eredménye, az apostol múlt időben használja a „megszentel” szót (szenvedő particípiumi szerkezet: *hégiaszmenoi eszmen*), kifejezve azt, hogy a megszentelődés alapja Jézus múltban hozott keresztség, melyhez a közbenjáró szolgálat kapcsolódik, továbbá, hogy az ember megszentelése Isten megmásíthatatlan akaratát tükrözi. Ez a megszentelés ugyanakkor „egyszer és mindenkorra” (gör. *efapax*) történik, azaz végleges és tökéletes.

10,11-18

11. És minden pap naponkénti szolgálatban áll, és gyakorta viszi ugyanazokat az áldozatokat, a melyek sohasem képesek eltávolítani a bűnöket.

12. Ő azonban, miután egyszeri áldozatot hozott a bűnökért, mindörökre Istennek jobbjára ült,

13. Várva immár, míg lábainak zsámolyául vettetnek az ő ellenségei.

14. Mert egyetlenegy áldozatával örökre tökéletesekké tette azokat, akiket megszentel.

15. Bizonytságot tesz pedig erről nekünk a Szent Lélek is, mert miután ezt mondta:

16. „Ez az a szövetség, melyet kötök velük ama napok után, mondja az Úr: Adom az én törvényemet az ő szíveikbe, és az ő elméjükbe írom be őket”,

17. Azután így szól: „És az ő bűneikről és álnokságaikról többé meg nem emlékezem.”

18. Ahol pedig bűnbocsánat van, ott nincs többé bűnért való áldozat.

Ez az igeszakasz lezárja a 7. fejezettől kezdődő gondolatmenetet, megismételve Krisztus közbenjárói szolgálatának legfőbb jellegzetességeit, melyek a hallgatók számára is bátorítást jelenthetnek. Először is, újra hangsúlyozza, hogy a lévítai papok által bemutatott áldozat sosem volt

képes eltörölni a bűnt, noha „naponként” vitték azokat Isten elé. Ez egyértelművé teszi, hogy Krisztusban teljesedett be az, amit e szolgálatok jelképeztek. Krisztus áldozata ezzel szöges ellentétben egyszeri volt, mégis elégséges a bűnöktől való megtisztításhoz, ami abból következik, hogy „mindörökre” (gör. *eisz to diénekesz*, vagyis „soha véget nem érően”) Isten jobbjára ült, jogos uralkodóként végzi közbenjáró szolgálatát. Emellett azonban „vár” is arra, hogy átvegye a hatalmat a világ fölött, amikor találkozhat a megváltottakkal. Nem csupán a hívő egyház várja Krisztus visszajövetelét, hanem ez fordítva is igaz: Krisztus is várja az egyházzal való egyesülést – ennek említése még közelebb hozza személyét a hallgatókhoz. Várakozásának az ad jogalapot, hogy „örökre”, vagyis „végérvényesen” tökéletessé tette a megváltottakat, nincs szükség további áldozatokra, hiszen ő maga is tökéletes volt, isten akaratával teljes összhangban cselekedett. Itt a múlt idő használata szintén Isten határozott végzésére utal.

Végezetül az apostol ismét felidézi Jer. 31:31-34 ígését, mely szerint Isten a Krisztusban hívők szívébe írja törvényét, ha a Szentlélek hatalmára hagyatkozva követik az ő engedelmisségét, mely állandó mintaként áll előttük. Ennek következménye pedig az, hogy „bűneikről és álnokságaikról meg nem emlékeznek”, vagyis az engedelmisség gyakorlása által átformálódik a jellem, és Krisztus közbenjárása nyomán eltöröltetnek a korábban elkövetett bűnök. Ez teszi a legnyilvánvalóbbá Krisztus áldozatának hatását az emberre nézve: a helyettes áldozat szembefordítja az embert a bűnnel, arra készíti, hogy igényelje a bűnbocsánatot, Krisztus közbenjárása nyomán pedig valóságosan megvalósul a lelkiismeret megtisztítása a bűntől, hiszen Isten ugyanazt a Szentlelket adja az embernek, mely által Jézus is győzött (vö. Róm. 8:9-11). Ez teljesen fölöslegessé teszi a korábbi áldozati rendszert, hiszen egyszerűen megszűnik a bűn, amire az áldozatoknak emlékeztetniük kellene az embert, és beáll a „jobb reménység”, azaz megteremtődik a Krisztus közbenjárása nyomán történő megszentelődés lehetősége.

Intelmek a hívőknek, határozott óvás a Krisztustól való elpártolástól

10,19-25

- 19. Mivel azért, testvéreim, bátorsággal járulhatunk a szentélybe Jézus vére által,**
- 20. Azon az úton, amelyet ő nyitott nekünk új és élő út gyanánt, a kárpit, azaz az ő teste révén,**
- 21. És mivel nagy papunk van Isten háza felett:**
- 22. Járuljunk hozzá igaz szívvel, hitnek teljességével, mint akiknek szíve meghintés által megtisztult a gonosz lelkiismerettől,**
- 23. És testük meg van mosva tiszta vízzel; tartsuk meg a reménység hitvallását tántoríthatatlanul, mert hű az, aki ígéretet tett,**
- 24. És ügyeljünk egymásra, felbuzdulva a szeretetre és a jó cselekedetekre,**
- 25. El nem hagyva a magunk gyülekezéseit, amint az egyeseknek szokásuk, hanem egymást intve, annyival inkább, mivel látjátok, hogy közeledik az a nap.**

Az apostol a továbbiakban, hasonlóan 5,11-6,20-hoz, fontosnak tartja, hogy az elmondottak nyomán hangsúlyos figyelmeztetést intézzon a hallgatókhoz, kifejezendő, hogy szavainak fontos üzenete van számukra. Pál tudja, hogy a gyülekezetnek szüksége van az általa kifejtett reménységben való személyes megerősödéssre, hogy a várható üldözések során szilárdan meg tudjanak állni (5,11-14-ből tudjuk, hogy sokan „megrestültek” az igazság befogadásában, és féltő volt, hogy ez személyes meggyőződésüket is befolyásolni fogja). Ezért először kiemeli Jézus közbenjárásának jelentőségét az egyéni hitéletre nézve. Gondolatmenetéből az alábbi kijelentések emelkednek ki:

1/ „Bizodalunk van a szentélybe való bemenetelre a Jézus vére által” – mint korábban már elhangzott (6,19-20), Krisztus közbenjárása által az ember is mintegy Isten színe előtt áll, hiszen Jézus őt képviseli az Atya előtt, helyettes áldozatára hivatkozva. Ezt tudva az ember teljes bizalommal közeledhet Istenhez. A „bizodalomnak” fordított szó (gör. *parrészia*) további jelentései: „bátorság, nyíltság, örvendezés”, ezek tovább árnyalják azt a magatartást, amire az embernek Isten iránt oka van Jézus áldozata és közbenjárása nyomán, mivel ingyen részesül a bűnbocsánatban és a

fiúság ajándékában, aminek révén az Atya ugyanúgy kezeli, mint Krisztust.

2/ „Új és élő utat szentelt a kárpit, azaz az ő teste által” – a Jézus által megnyitott „út” az ószövetségi szentélyszolgálathoz viszonyítva „új” (gör. *proszfatosz*: „újszerű, teljesen új”), hiszen ott az ember kizárólag a papi és főpapi szolgálat révén „járulhatott” Isten elé bűnrendezés végett, vagyis csak nagyon közvetett módon. Itt azonban Jézus által bizonyos értelemben maga az ember áll Isten előtt, lévén, hogy Krisztus teljes egészében azonosítja magát a megváltottakkal, és „testvéreinek” tekinti őket (vö. Zsid. 2,11-13). Továbbá „élő” ez az út, mert Krisztus által közvetlenül az élő Isten színe elé járulhatunk, vele kerülhetünk személyes kapcsolatba, a „holt cselekedetek” (rituális cselekmények) elvégzése helyett, és mert követése „életre” vezet (vö. Jn. 14:,6). Jézus teste olyan értelemben azonosítható a kárpittal, hogy az ószövetségi sátorban, majd a szentélyben a kárpiton keresztül lehetett bejutni a szentek szentjébe. Hasonlóképpen Jézus áldozata, testének feláldozása révén lehet eljutni az Atyához, ennek nyomán nyílik meg a mennyei szentély. Ezt fejezte ki a Jézus halálakor a kárpit kettéhasadása is: nem csupán az ószövetségi áldozati rendszer érvényességének megszűnésére utalt, hanem arra is, hogy Jézus büntelen élete és ennek csúcspontjaként helyettes áldozati halála nyitotta meg az utat ahhoz, hogy az ember Krisztus közbenjárása által személyesen Isten előtt rendezze egyszer és mindenkorra a bűn kérdését, nem emberi közbenjárók által és jelképes áldozatok révén, mint az Ószövetségben.

3/ „Nagy papunk van az Isten háza felett” – visszautalás 4,14-re, ahol az apostol „nagy főpapként” jellemezte Krisztust, kifejezve, hogy az ő főpapsága minőségében felülmúlja az ószövetségi főpapokét. Emellett ő hűséges gondviselője a rábízott „háznak”, vagyis a hívők közösségének, akikért az Atya előtt közbenjár.

A fenti igazságokból kiindulva az apostol intések formájában meghatározza azokat a gyakorlati feltételeket is, melyek szükségesek ahhoz, hogy a fenti igazságok „élő reménységként” legyenek jelen a hívők életében. E feltételek a következők:

1/ „Járuljunk hozzá igaz szívvel, hitnek teljességével” – A Krisztus által készített út méltó arra, hogy az ember minden kételkedés, valamint rossz lelkiismeret nélkül járjon rajta. Krisztus közbenjárói szolgálata ezektől mind megszabadít. A Krisztus által készített úton való járás azt jelenti, hogy élünk mindazzal a lehetőséggel, mely ezen az úton elérhető, mégpedig teljes hittel, mindennemű kétely nélkül. A hívő ember két ismertetőjegye: Krisztus áldozata és közbenjárása által megszabadult a bűnök miatti rossz lelkiismerettől, és ezt „testileg”, azaz külsőleg a bemelegítéssel pecsételte meg. A „szívbeli tisztaságnak” ebben az állapotában fenntartás nélkül igényelheti azokat az áldásokat, melyeket Isten Krisztus által elkészített a számára.

2/ „Tartsuk meg a reménységnek vallását tántoríthatatlanul” – A „vallásnak” fordított szó a „homologia”, azaz „hitvallás”, mely az ember személyes hitbeli meggyőződésére utal. A hívő személyes reménységet meríthet a Krisztusba vetett hitből, de ehhez tántoríthatatlanul kell ragaszkodnia hozzá, hogy megőrizhesse. Ez azt jelenti, hogy ne engedjen semmilyen külső befolyásnak, beleértve az üldözéssel együtt járó megpróbáltatásokat is, melyek megingathatnák ebben a reménységben. Ez a feltétel szorosan összefügg az előzővel: a „reménység hitvallásának” gyakorlása szorosan összefügg az Istenbe vetett bizalom megőrzésével.

3/ Ügyeljünk egymásra ... el nem hagyván a magunk gyülekezetét” – Az apostol itt azt a fontos kijelentést teszi, hogy a hívő ember lelki növekedése csakis közösségben valósulhat meg maradéktalanul. Ez feltételezi azt, hogy a tagok egymásért élnek – ha ez elmarad, ha csupán egymás mellett léteznek, az egymásra való odafigyelés nélkül, akkor az a gyülekezet nem tekinthető egészségesnek. A hívő embernek mindenkor kötelessége, hogy „ügyeljen” (gör. *katanoeó* „figyelmét odafordítja vkire/vmire”) hittestvéreire, és buzgón gyakorolja irányukban a szeretet szolgálatát (a „felbuzdulásnak” fordított szó a *paroxüszmosz*, jelentése: „felindulás, felbátorodás”, hangsúlyozza a látható érzelmi megnyilvánulást). Nem szabad továbbá, hogy – akár a gyülekezetben tapasztalható problémák, emberi gyengeségek, hiányosságok hatására – visszavonuljon a közös együttlétektől (*episzünagógé*), illetve kivonja magát a gyülekezeti szolgálatból, mert ezzel a saját lelki növekedését is komolyan hátráltatja. Éppen ellenkezőleg, a felmerülő problémák hátterén a helyes magatartás egymás szeretetteljes intése, kérlelése (gör. *parakaló*) annak tudatában, hogy Krisztus visszajövele egyre közelebb van, tehát egyre fontosabbá válik a lelki éberség. Minél inkább közeledik ez az idő, annál szorosabbá kell válnia a

gyülekezet tagjai közötti lelki kapcsolatnak is.

10,26-31

26. Mert ha szándékosan vétkezünk, miután eljutottunk az igazság megismerésére, akkor többé nincs bűnökért való áldozat,

26. Hanem az ítéletnek valami rettenetes várása és a tűznek lángja, amely megemészti az ellenszegülőket.

27. Aki Mózes törvényét áthágja, két vagy három tanúbizonyságra irgalom nélkül meghal;

28. Gondoljátok meg, mennyivel súlyosabb büntetésre méltónak ítélik azt, aki Isten Fiát megtapodja, és a szövetségnek vérét, melylyel megszenteltetett, tisztátalannak tartja, és a kegyelem Lelkét bántalmazza?

29. Mert ismerjük azt, aki így szólt: „Enyém az igazságszolgáltatás, én megfizetek, ezt mondja az Úr.” És ismét: „Az Úr megítéli az ő népét.”

30. Rettenetes dolog az élő Isten kezébe esni.

Az apostol ezt követően rendkívül komoly, hangsúlyos intést fogalmaz meg egy másik nagy veszéllyel kapcsolatban, ez pedig a tudatos vétkezés, a bűnnel való tudatos kiegyezés, miután az ember egyszer már megismerte és követte az igazságot. Ezzel összefüggésben utal arra, hogy az ószövetségi áldozati rendszerben sem volt áldozat a tudatos vétkezés esetére – az ilyen ember kiszolgáltatta magát Isten ítéletének, és egyedül Isten különleges kegyelmére hivatkozva rendezhette bűnét (jó példa erre Dávid kettős bűne, melyet külön intésre kellett megvallania, és nem maradt következmény nélkül). Aki tudatosan szembefordul az egyszer megismert kegyelemmel, az az Istentől való teljes elszakadást kockáztatja, ezzel pedig Isten büntető ítéletének hatókörébe kerül. Már a mózesi törvény is halállal büntette azt, aki az egyértelmű bizonyág ellenére tudatosan, „felemelt kézzel” (4Móz 15,30-31) áthágta rendelkezéseit, ha bűnét két vagy három tanú igazolta. Krisztus személyében viszont sokkal nagyobb világosság jelent meg, és az ember sokkal nagyobb veszélynek teszi ki magát, ha ezzel szembefordul, elsősorban azért, mert egyre érzékletlenebbé válik Isten kegyelmi hívására, sőt egyre jobban elutasítja azt. Erkölcsi értelemben ez Jézus „megtaposásának” minősül (amelyre még őt halálra adó ellenségei sem vetemedtek), az ilyen ember „tisztátalannak tartja”, azaz elveti magától Jézus áldozatát, elzárkózik attól, és „bántalmazza” (Ef , szerint „megszomorítja”) a Szentlelket (Jézus megfogalmazása szerint „káromolja”, ld. Mt 12,31-32; Mk 3,28-30, Luk 12,10). Ha valaki elhagyja Krisztust, miután őt megismerte, Istennel kerül szembe, akivel nem lehet büntetlenül szembefordulni. Ezt támasztja alá az ószövetségi hivatkozás is: „Enyém a bosszúállás és megfizetés, amikor lábuk megtántorodik; mert közel van az ő veszedelmük, és siet, ami rájuk vár! Mert megítéli az Úr az ő népét...” (5Móz. 32,35-36/a). Aki elfordul a kegyelemtől, az Istennel mint bíróval kerül szembe, aki irgalom nélkül meg fogja ítélni a bűnt (erre utal a „tűznek lángja”, vö. Jel 20,11-15), ezért mondja az apostol, hogy „rettenetes dolog az élő Isten kezébe esni” akkor, amikor az ember elutasította a kegyelem utolsó lehetőségét is, azonosulva bűneivel.

10,32-39

31. Emlékezzetek pedig vissza a régebbi napokra, amelyekben, miután megvilágosodtatok, sok szenvedésteljes küzdelmet állottatok ki,

32. Midőn egyfelől gyalázásokkal és nyomorgatásokkal nyilvánosság elé hurcoltak titeket, másfelől közösséget vállaltatok azokkal, akik így jártak.

33. Mert a foglyokkal is együtt szenvedtetek, és vagyontok elrablását örömmel fogadtátok, tudva, hogy néktek jobb és maradandó vagyontok van a mennyekben.

34. Ne dobjátok el hát bizodalmatokat, melynek nagy jutalma van.

35. Mert állhatatosságra van szükségetek, hogy Isten akaratát cselekedve elnyerjétek az ígéretet.

36. Mert „még vajmi kevés idő, és aki eljövendő, eljön és nem késik.”

37. „Az én igaz emberem pedig hitből él”. És „aki meghátrál, abban nem gyönyörködik a lelkem.”

38. De mi nem vagyunk meghátrálás emberei, hogy elvesszünk, hanem hitéi, hogy a lelkünket megtartsuk.

A komoly intést követően az apostol hangnemet vált, és most emlékeztetni kezdi hallgatóit Istennel szerzett korábbi tapasztalataikra. Ezeknek a gyülekezet tagjai nincsenek híján, hiszen korábban már szenvedéseket és küzdelmeket állottak ki Istenért. Egyeseket nyilvánosan meggyaláztak (valószínűleg megkorbácsolták őket hitükért), másokat börtönbe vetettek, vagy elkobozták a vagyonukat, ismét mások pedig azzal mutatták ki Istenhez való hűségüket, hogy az ily módon szenvedők mellé álltak, közösséget vállalva velük és segítve őket, noha közvetlenül nem érték őket károk. Mindezt azért tették, mert a mennyei jutalomra tekintettek, nem a földi nyomorúságra, és Istenre bízta sorsukat. Isten azért enged meg szenvedéseket, hogy az ember hitét és állhatatosságát erősítse, de az ember a szenvedések közepette hajlamos abba a kísértésbe esni, hogy Istent okolja életének alakulásáért, ez pedig akkor következik be, ha „eldobja bizodalját”, és nem képes teljesen Istenre bízni életének alakulását.

Éppen ezért az apostol a „békességes tűrés” (gör. *hüpomoné*, azaz „állhatatosság”) fontosságát hangsúlyozza. Az ember ne a nehezedő körülményekre tekintsen, hanem arra törekedjék, hogy Isten akaratát állhatatosan cselekedje, ragaszkodjon hozzá minden körülmények között, és így elnyerheti az ígéreteket, megtapasztalhatja Isten sokféle segítségét minden élethelyzetben. Így biztosan nem fog elcsüggedni, sőt „élni fog”. Pál itt ugyanarra az ígére hivatkozik, mely a Római levélnek is sarokkövét képezi: „Az igaz pedig az ő hite által él” (Hab 2,4). A görög szöveg így adható vissza pontosan: „Az én igaz emberem hitből [hite által] élni fog”, vagyis az apostol mintegy Istent szólaltatja itt meg, az ő nevében beszél (az eredeti ígében valóban maga Isten mondja e szavakat a prófétának).

Ezt megelőzően halljuk a bátorítást is: „aki eljövendő, eljő, és nem késik”. A hitből élő ember számára valóban „kevés idő” van Isten eljövételéig, hiszen aki nagyon vár valakit, annak számára sokkal rövidebbnek tűnik a várakozási idő, mert nem erre figyel, hanem arra, hogy hogyan fogadja vendégét. Cselekedeteit a hit és az ebből fakadó engedelmesség hatja át, mely által „élni fog”, azaz része lesz az örök életben, de már itt a földön is „hitből él”, ez cselekedeteinek egyetlen indítéka. A hit azt jelenti, hogy az ember valóságnak tekinti Isten ígéreteit, és ezekre alapozza életét. Elméletben elképzelhető ugyan, hogy valaki „meghátrál” (*hüposztelló*: „visszavonul, meghátrál vmitől, visszalép”), de ezzel Isten nemtetszését váltja ki, ami nem egyeztethető össze egy hívő ember gondolkodásával, aki mindennél fontosabbnak tartja Isten akaratának cselekvését (ezért áll itt a *hüposztelló* ige feltételes módban). Ezért az apostol a gondolatmenet lezárásaképpen többes szám első személyben fogalmazza meg buzdítását (mintegy magát is azonosítva a hallgatókkal), hogy a hívő ember számára az egyetlen helyes út a meghátrálás helyett a hitben történő előrehaladás az Isten által megígért bizonyos jövő, vagyis az üdvösség és az örök élet felé.